

יומנו של מסית מתפרע

המאורעות בגדה וברצועה העלו בי הרבה זיכרונות. בכל פעם ששמעתי כי צעירים ממנהפילים פתחו בהפגנה, בניגוד לרצון המנהיגים הקשישים, הייתי לעצמי. כי בדיוק את זה עשיתי כשהייתי בן 17 וחצי. יומתי הפגנה. ליתר דיוק, גנבתי אותה.

הייתי אז חבר אצל. בין השאר פעלתי כשליח אצל בקרב תנועת הנוער הציוני. המטרה היתה להחדיר לתנועה זו את רעיונות המחתרת הלוחמת ולגייס חברים לאצ"ל.

בראשית 1940 התקיימה בתל-אביב הפגנה גדולה של כל תנועות הנוער. ההלוויות, "ההלוויות", מט" עם "המוסדות הלאומיים". נרמה לי שנועדה למחות על חוקי הקרקעות, שאשר מכירת קרקעות ליהודים ברוב חלקי הארץ, כמיסגרת "הספר הלבן".

אצל אסר על אנשיו להשתתף בהפגנה זו, אבל אני, כסוכן חשאי בתנועה "חלוצית", הייתי משוחרר מאיסור זה.

העצרת הגדולה נערכה במקום שבו עומד כיום מלון היסטון.

את ההמשך תיארתי בספר "הצד השני של המטבע: אנו נושאים רגל והרבה סיסמות ברבניות, אשר אינו אינו מאבד בהן.

ליד בית-הקברות המוסלמי שעל שפתיהם נואמים כמה אישים נאומים נכובים. הם נראים עלובים מאוד, ואף אחד מאיתנו אינו שם לב אליהם. מנהיג אחד, נמוך ובעל אף גדול, רוקד מרוב התלהבות. ידיו מתנופפות כאוויר וקולו מצטרף. הוא מבטיח מילחמה עד טיפת-הדם האחרונה.

"ספספים עלובים" מנהיג שרוליג, אחד מאנשי הנוער הציוני, הרשום כפינסקי כאיש-הפגנה. תמיד הם מדרברים ולא עושים כלום.

"ההגנה היתה צריכה לעשות משהו", אני מעיר, ככדרך אגב. "מה אפשר לעשות כשחוקנים האלה עומדים בראש?" הוא משיב כמויאוש. אני רושם את הדבר במוחי, כדי להזכירו ברוח-הבא שלי לאירגון.

המנהיג ההיסטרי מנמיך פתאום את קולו ומבקש לקפל את הרגלים והסיסמות. אנו שרים את התיקוה ומתבקשים להתפור בשקט.

"סקנדל כזה", מתרגז שרוליג, "בוא נעשה משהו" אני מציע.

"מה אפשר לעשות?" הוא מפקפק. אני יודע שההגנה אסרה על חבריה לעורר מהומות. גם האירגון העברי בינינו קשר לכל נשתתף בכל הפגנות שהן.

הרגל נמצא בירי. אינני מקפל אותו. אני צועד לעבר רחוב בריהודה, כשהרגל מתנופף מעל לראשינו. מכיוון שהרחוב צר, ואין דרך אחרת למתנועה, מצטופפים מסביבנו המוני נוער.

איש לא הרגיש בכך — אך הנה צועדת הפגנה. אחד המדריכים של הנוער הציוני מפלס לו דרך אלי ואומר לי לקפל את הרגל. אינני שם לב אליו. ההרגשה שאני מוליך אחרי הפגנה מעבירה אותי על דעתי. בלית ברירה הוא פוסע אחרי.

"עלייה חופשית" אני צועק. "עלייה חופשית" "עלייה חופשית" חוזר אחריי ההמון.

"התיישבות: היגנה" צועק משהו. "חדות ארמיות!" מרקלמת מהקלה מאחורי.

בהגיענו לכיכר-מוגרי מונה ההפגנה כמה אלפים. כמה כחורים, הרכובים על כתפי חבריהם, צועקים סיסמות. הם הצטרפו מומן, ואיש אינו מבין את דבריהם, אך לפי הבעת-פניהם עונים כולנו "ויייי" או "ברוווון" מפעם לפעם שרים את התיקוה.

בעיר כבר הפשטה השמועה שישנה הפגנה. משני עברי רחוב אלנבי מצטופף קהילסקרנים ומשתרל לברר אם זוהי הפגנה של ההגנה או של אצ"ל.

יוסקה, חברי לקבוצה באירגון, עומד מן הצד ומסתכל בהפגנה בבוז. פתאום הוא רואה אותי. הוא רומז לי לגשת אליו, אך אני מתעלם ממנו. הוא נרחק בין השורות ובהוא אלי. "השתגעתי?" הוא צועק באוזני. "הלא האירגון אסר להשתתף."

לי לא איכפת כלום. אני שיכור. "לך קיבנימאט!" אני מחזיר צעקה.

עיניו נפקחות לרווחה. לא עלה על דעתי שאפשר להפר את פקודות האירגון. הוא נעלם.

מדריכי הנוער הציוני, הצועדים מאחריי כשליבים סולד מפני הפרת המדיניות הלאומית" הכרוכה בהפגנה זו, מטכסים עצה. "מה אפשר לעשות?" אני שומע את קולו של מישוה. "הוא מטורף. לא רוצה למסור את הרגל."

ראש הבן ואומצירי כי להפסיק את השיגעון. ישנה שמועה כי שוטרים בריטים עולים במדרגות. מישוה מרים אותי ומעמידני בניין הדואר) ושפתחו עלינו באש אם נתקרב למישרי מושל-המחוז. כל הית יהיה על ראשי. אני מהסס, ונכנע לכסוף. נסיים את ההפגנה ליד בית-הכנסת הגדול.

המדריכים ואני עולים במדרגות. מישוה מרים אותי ומעמידני על המעקה. מסביב משתררת דממה. מאות וזוגות עיניים מופנות אלי ומנסות לנחש אם אני נציג ההגנה או האצ"ל.

אני מרגיש כי עלי לאמור משהו, אך אין לי כל מושג מה לאמור. הרממה מסלבלת אותי. פיתאום אני נזכר בהפגנה שערכנו בפקודת האצ"ל בערב פירסום הספר הלבן, לפני שנה, כששרפנו את מישרי-המחוז. אז עלה מישוה על מדרגות בית-הכנסת והשיב את אונתו אמונים לירושלים.

אבן נגולה מעל לבי. אני צועק: "אם אשכחך ירושלים, תשכח מיני!"

אני (אז)

הקהל שותק ומחכה להמשך הפסוק. אני נדהם בהרגישי ששכחתי. משתררת דממה, הנראית לי כנצחית.

"תרבק לשוני!" לוחש לי שרוליג. אני מזדקף. "תרבק לשוני לחיכי אם לא אזכרתי"

הקהל מרוצה. צועקים "בוז!" "יחי!" אנו מקפלים את הרגלים והולכים הביתה.

עד כאן התיאור בספר. אלמלא נכנעתי והפסקתי את ההפגנה, תחת להמשיך לעבר פסטי-הרכבת, היו הבריטים תוקפים אותנו באלות, או יורים מעל לראשינו.

אינני מאמין שהיו מעזים לירות בנו ממש. הם גם לא היו מרסקים את עצמותינו בכוונה ועל פי פקודה.

היה לנו מזל גדול: הכובשים שלנו היו בריטים.

טלוויזיה מגויסת

כשצבא מבצע כימיו הפיכה, אחד היעדים הראשונים שלו הוא בניין הטלוויזיה.

קצינים במדים, בעלי עיטורים נוצצים, מתייצבים מול

אורי אבנרי אישי יותר

המצלמה וקוראים את הודעות השילטון החדש. העם יודע שקרה משהו גורלי, שהתחיל עידן חדש.

לפעמים עולה על דעתי שמוטב היה אילו קרה כדבר הזה בישראל. אילו היינו רואים על המירקע, מדי ערב, קציני-צבא במדים קוראים את ההודעות, מספרים על החיילים המתאפקים שנאלצו לפתוח באש ולהרוג כדי להציל את חייהם מירי הנערים והנערות המתערים עליהם, וכן הלאה.

תחת זאת אנחנו שומעים את כל הדברים האלה מפי הקריינים הנורמליים כליכך, הרגילים כליכך, ונרמה לנו ששום דבר אינו קורה. עולם כמינהגו נוהג.

רליה מור, שגם בימים כתיקונם אין תזווה בפניה, קוראת את הסיפור היומי על הילד שנהרג כבלטה או בג'באליה. הפנים שלה נשארות אתטטיות, כרגיל, כל שערה במקומה, כרגיל, הקול שלה אינו עולה ואינו יורד, כרגיל, שום קורטוב של רגש אינו מצטייר על פניה. כאילו סיפרה על תצוגה של ביגריים.

ואחריכך בא חיים יבין, סמל הנורמליות, סמל התרבותיות המאופקת, ומספר על החיילים שנאלצו לפתוח באש כדי להציל את חייהם. ידיעה ככל הידיעות. דבר רגיל. פשוט. נורמלי לגמרי. עניין שבשיגרה. בין נאומי השרה שיכין בעפולה עילית וניצחון מכבי תל-אביב על קוקוריקו מרדיד.

שלושה מראיינים מנומסים וצייתניים מציגים מנחות מנומסות. לאימטריות, לשרהביטחון, העונה בצורה מנומסת ומאופקת. שעה קלה אחרי הריגת הנער 29 (ואולי ה-33).

ואז בא ויקטור נחמיאס ומספר על "התפרעויות", ו"מסיתים", והחיילים המתאפקים, ו"ההמון המוסת", ו"המקומיים", והחנווני בעזה שרוצה רק בשקט, והחיילים המרתכים את המנעולים, ו"הרגעת הרוחות", ו"שקט יחסי".

"המאפייה השמאלית" המפורסמת משתפת פעולה עם תעמולת-הכיבוש בריוק כמו אנשי-הימין הקיצוני. אין הבדל. הכל נראה נורמלי כליכך, פשוט כליכך, שיגרתו כליכך, כשזה נשמע מפי קריינים בחליפות יפות, בעצבות מתאימות, בתסרוקת קפדנית, בקול שקט ויומיומי.

שתי אצבעות לעזה

ילד פלסטיני בעזה, המובל למעצר ולטיפול הרגיל, מרים את שתי זרועותיו, כשבכל יד מסמנות האצבעות את האות וי.

זה מעלה מחשבות על טיבם של סמלים ונדודיהם. הסמל וי הוא חדש יחסית, הוא נולד במילחמת-העולם השנייה.

זה היה כביש בלונדון יבנו מוחים למילחמה פסיכולוגית וחפשו ריב: לעורר את האוכלוסייה בארצות הכבושות של אירופה, כדי שתתקומם נגד הכיבוש. תקים מחתרות ותנקוט פעולות של מרי אזרחי.

אחת הפעולות הפשוטות ביותר של מרי היא ציור סיסמות על הקירות, זה מסוכן. לכן דרושים סמלים פשוטים. שאפשר לצייר אותם תוך שנייה.

לצויריקיר יש השפעה פסיכולוגית רבה בתנאי כיבוש. הם מוכיחים לאוכלוסיה שההתנגדות קיימת, שיש מחתרת לוחמת, שיש תיקווה.

הצוות שעסק בהמרת האוכלוסיה הבלגית עמד לפני כעיה מיוחדת, בכלגיה יש שתי שפות — פלמית וצרפתית. היה צורך כסמל שיהיה בעל משמעות בשתי השפות גם יחד, ושיתאים לדרישות.

הרעיון הגואל היה האות וי. בצרפתית זוהי האות הראשונה של המילה "ויקטואר", ניצחון. בפלמית זוהי האות הראשונה של המילה "פרייהיט", שפירושה חרות. חוץ מזה זוהי אות פשוטה, קל לצייר אותה בחיפזון.

אלא שהעניין נכשל. הבלגים לא היו להוטים כליכך לענייני מחתרת, והאות לא נקלטה.

לעומת זאת היא נקלטה, משום-מה, דווקא בצרפת. המחתרת הצרפתית, שכבר היתה פעילה, אימצה לעצמה את האות וי — וי למען ויקטואר — והיא שיגעה את הגרמנים.

כשנוכחו בלונדון לדעת שיה הצליח, אם כי במקום לא-צפוי, החלו מטפחים את האות וי כסמל כללי של ההתנגדות באירופה הכבושה כולה. הסמל הוליד סימלי-מישנה.

בלאטינית מסמלת האות וי את הסיפרה 5. לקחו את הסימפניה החמישית של בטהובן והפכו אותה להימנון ההתנגדות. ארבעת הצלילים הראשונים של הסימפניה מהווים סימסה מוסיקלית נהדרת, חזקה ומרשימה. בטהובן התכוון לבטא בהם את קול הגורל.

רצה המיקרה וארבעה הצלילים האלה — שלושה קצרים ואחד ארוך — מתאימים בדיוק לסימן של האות וי בכתיב-מורס (שלוש נקודות, קו).

זה שורר לאירופה מדי יום ומדי שעה — המנגינה ואתר המורס, וכך נוצר פולקלור שלם סביב האות וי, סמל ההתנגדות. וינסטון צ'רצ'יל עצמו אימץ לעצמו את הסמל, בצורה של שתי אצבעות מורמות, וכך הצטלם על חורבות הבלגיה והופיע בכרזות קיר. ברכת האות וי הפכה התשובה המערבית למועל-היד הנאצי, סמל של אופטימיות והאמונה בניצחון.

איך זה התגלגל אל הפלסטינים? רוב התנועות הדומות לאש"ף בעולם, סמל ההתנגדות הוא האגרוף המורס. אולם יאסר ערפאת העדיף את וי. הוא שהחל מברך באות זו, תחילה ביד אחת ולאחר מכן, כמחווה של ביטחון עצמי בתקופת-השפל, בהרמת שתי הידיים.

בערבית אין אות וי. לאות הערבית וואו יש צליל שונה לגמרי. הסימפניה של בטהובן לא תאמר הרבה לנערים של ג'באליה. אבל הסמל של שתי האצבעות נקלט.

הנשים של לוראנס

לוראנס ריאונה, אשה קטנה, חייכנית, נאה, שווייצית, אהבת נשים. היא רואה בהן קסם מיוחד.

כאשר היא באה אל הסיכסוך הישראלי-ערבי, היא רואה את הנשים. משני הצדדים.

לפני שנה שלחה לי ספר בצרפתית. ספר מרתק, מרגש. קראתי אותו וקיוויתי שיופיע בעברית. שיתורגם, ושימצא לו גם מ"ל. השבוע הוא הופיע בהוצאת מיפרש: נשים משני צידי קו-העני-סוח.

לכאורה ספר פשוט. כתוב בלי זמירות. לא סיפורות, אלא מחקר. אבל במצב שלנו, העובדות היבשות הן הסיפורות החוקה ביותר. דיוקנאות קצרים של עשרות נשים, וסיפוריהן, אמהות. רעיות. בנות. משוררות. קורבנות.

וז לצד זו: רעה ליה, אלמנת-מילחמה שהפכה פעילה שמא לנית, וזכיה ריאד, אחותו של גנרל מיצרי שנהרג במילחמת-ההתשה.

רעייה רותם היא אחת מהמארגנים של שיירת-ההמוון למחנות הפליטים בעזה, שיצחק רבין לא נתן לה לעבור. הכותרת לפרק עליה בספר: "האשה המסרבת לשחק את תפקיד האלמנה". היא עצמה אומרת: "בכל מיקרה, הכי אב תמיד ישנו, דבוק אליך כמו הכיטנה של סימלתר".

ריאד מת כנסיכות מיסטר ריות, הגירסה הרישמית אומרת שנפגע מרסיסים של פגז של טנק ישראלי באיסמאעיליה. אחותו, משכילה, ביולוגית, טוענת שלא מצאה שום סימן של פגיעה בגופו. ההשערה שלה: שנרצח או שהתאבד.

"שירי לנו את שירך, שריפה, אנחנו רוצים לבכות יחד איתך". כך נפתח הפרק על שריפה פארל, ומרת מצרית מפורסמת מאוד, שבנה נפל במילחמת יוסיכפור. "הו בני, הו יקירי, הו מאור עיני... היית למופת בפי כל, ואותי מברכים, את אמו של הגיבור". ולידה נעמי שמר, "אתה אינך לבד גיורא, כי במקום שבו אתה שוכן, שוכנים החסד והחן".

אלמנות ישראליות, אלמנות ערביות. אחות שנישאה לנכה שטיפלה בו (ישראלית? ערבית? גם כן וגם כן). אמהות של "מחבלים". אמהות שבניהם נהרגו בידי "מחבלים". אמו של נתן אלבו, הגיבור עולה-מארוקו שזרק את עצמו על רימוניד כדי להציל את חבריו, ושנהרג. אחותו של אנוור אל-סאדאת, נשים, נשים, נשים.

ללוראנס אין פיתרון. אין היא אשה פוליטית, כניכול. היא מניחה לקורא/ת להסיק את המסקנה בעצמו/ה.

המסקנה היא, בשתי השפות: עד מתי?

ריאונה